

پیشگیری از بزه دیدگی تروریسم سایبری

دکتر
عطیه صالح پور

بنیاد حقوق قانونی یار
۱۴۰۳

سرشناسه	سلیم پور، عطیه، ۱۳۶۶ -
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	پیشگیری از بزه دیدگی تروریسم سایبری/مؤلف عطیه سلیم پور.
مشخصات نشر	تهران: موسسه انتشاراتی فرهیختگان قانون یار، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	۱۶۲ صفحه
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۹۱۵۸۳-۳-۳
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه
موضوع	تروریسم رایانه‌ای -- قوانین و مقررات - ایران Cyberterrorism -- Law and legislation - Iran -- تروریسم رایانه‌ای - ایران - پیشگیری Cyberterrorism -- Prevention - Iran -- جرایم کامپیوتری مقررات کیفری Computer crimes -- Victims قربانیان تروریسم -- وضع حقوقی قوانین کیفری ایران Criminal provisions of terrorism -- Legal status, laws, etc.
رده بندی کنگره	۸۰-KMH
رده بندی دیویی	۵۵۰۹۹۴۴/۱ ۳
شماره کتابشناسی ملی	۹۶۴۱۵۵۰
رکورد کتابشناسی	فیبا

پیشگیری از بزه دیدگی تروریسم سایبری

تألیف: عطیه سلیم پور

ناشر: مؤسسه انتشاراتی فرهیختگان قانون یار

چاپخانه و صحافی: قانون یار

ناشر همکار: قانون یار

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳

شمارگان: ۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۱۵۸۳-۳-۳

(تمامی حقوق مادی این کتاب محفوظ بوده و متعلق به بنیاد علمی قانون یار می باشد)

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، موسسه قانون یار ۵۲۶ و ۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

عنوان

شماره صفحه

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۱
فصل اول: کلیات و مفاهیم اولیه در راستای شناسایی موضوع.....	۱۵
بخش اول: تعاریف و مفاهیم.....	۱۵
بند اول: مفاهیم و اصطلاحات فنی.....	۱۵
بند دوم: نگاهی به مفاهیم و اصطلاحات حقوقی.....	۱۹
بخش دوم: تحلیل و بررسی راهکاری سایبری.....	۲۴
بخش سوم: شناسایی و واکاوی موفق بزه‌دیدگی در فضای سایبر.....	۲۷
بخش چهارم: بررسی و موشکافی واژه حملات کیفری با نگاهی به اقسام آن.....	۲۸
بند اول: حمایت کیفری.....	۲۹
بند دوم: انواع حمایت کیفری.....	۳۰
بخش پنجم: بررسی و تشریح بزه‌دیده و جایگاه آن در حملات.....	۳۲
بخش ششم: بررسی و شناخت واژه تروریسم در حقوق کیفری.....	۳۳
بخش هفتم: شناسایی تروریسم سایبری با نگاهی به اقسام بزه‌دیدگی، تروریسم سایبری.....	۳۸
بخش هشتم: نگاه اجمالی به انواع عملیات تروریسم سایبری.....	۴۲
بند اول: جنگ اطلاعاتی.....	۴۳
بند دوم: جنگ سایبری.....	۴۴
بند سوم: جاسوسی سایبری.....	۴۴
بند چهارم: خرابکاری سایبری.....	۴۵
بند پنجم: اختلال در زیرساخت‌ها.....	۴۵
بند ششم: دفاع سایبری.....	۴۶
بخش نهم: واکاوی حقوقی و تحلیل کیفری حملات سایبری.....	۴۶
بخش دهم: بررسی و شناسایی حقوقی واژه و کیفری پیشگیری.....	۵۰

بند اول: پیشگیری کیفری	۵۰
بند دوم: پیشگیری کیفری عام	۵۱
بند سوم: پیشگیری کیفری خاص	۵۱
بند چهارم: پیشگیری غیر کیفری	۵۱
بند پنجم: پیشگیری اجتماعی	۵۲
بند ششم: پیشگیری وضعی	۵۴
فصل دوم: شیوه‌های پیشگیری از بزه‌دیدگی ناشی از تروریسم سایبری در حقوق ایران	
	۵۹
بخش اول: پیشگیری واکنشی یا کیفری	۶۰
بند اول: قانون - رایم ایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸	۶۱
بند دوم: قانون - رت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲	۶۷
بند سوم: قانون مجازات - نیای مسلح مصوب ۱۳۸۲	۶۸
بند چهارم: قانون مجازات - می بخش تعزیرات	۶۹
بند پنجم: سایر قوانین و مقررات	۷۰
بخش دوم: تحلیل و بررسی پیشگیری کیفری از جرم تروریسم سایبری	۷۸
بند اول: پیشگیری اجتماعی	۷۹
بخش سوم: اقدامات سازمان‌ها و مؤسسات در راستای - ارزه با تروریسم سایبری	۱۰۲
بند اول: وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	۱۰۲
بند دوم: سازمان فناوری اطلاعات	۱۰۴
بند سوم: پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات ناجا	۱۰۷
بند چهارم: سازمان بررسی جرایم سازمان یافته	۱۰۸
بند پنجم: انجمن رمز ایران	۱۱۱
بند ششم: مرکز ملی فضای مجازی	۱۱۱
بند هفتم: مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران	۱۱۲
بند هشتم: مرکز مدیریت توسعه ملی اینترنت (متما)	۱۱۴
بند نهم: گروه زیر ساخت شبکه و امنیت فضای تبادل اطلاعات	۱۱۵
بند دهم: مرکز تحقیقات مخابرات ایران	۱۱۶
فصل سوم: شیوه‌های حمایت از از بزه‌دیدگان ناشی از تروریسم سایبری	۱۱۹
بخش اول: حمایت کیفری ساده	۱۲۱

بند اول: قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸.....	۱۲۲
بند دوم: قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲.....	۱۲۸
بند سوم: قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات.....	۱۲۹
بند چهارم: قانون مجازات اخلاص گران در تأسیسات آب برق گاز و مخابرات کشور مصوب ۱۲ دی ماه ۱۳۵۱.....	۱۳۱
بند پنجم: قانون راجع به مجازات اخلاص گران در صنایع نفت مصوب ۱۶ مهر ۱۳۳۶.....	۱۳۲
بند ششم: قانون کیفر بزه‌های مربوط به راه‌آهن مصوب ۳۱ فروردین ۱۳۲۰ و اصلاحات بعدی.....	۱۳۴
بند هفتم: قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم.....	۱۳۶
بخش دوم: حمایت کیفری ویژه یا افتراقی.....	۱۳۶
بند اول: قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸.....	۱۳۶
بند دوم: قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲.....	۱۳۸
بند سوم: قانون مجازات اخلاص گران در تأسیسات آب برق گاز و مخابرات کشور مصوب ۱۲ دی ماه ۱۳۵۱.....	۱۳۸
بند چهارم: قانون راجع به مجازات اخلاص گران در صنایع نفت مصوب ۱۶ مهر ۱۳۳۶.....	۱۳۹
بخش سوم: بررسی و تحلیل کیفری حمایت کیفری از دنباله دار.....	۱۳۹
بند اول: قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸.....	۱۴۰
بخش چهارم: حمایت‌های عاطفی و حیثیتی.....	۱۴۱
بند اول: اختلال‌های فوبی.....	۱۴۲
بند دوم: اختلال استرس پس از سانحه.....	۱۴۳
منابع و مأخذ.....	۱۵۱

پیشگفتار

تروریسم سایبری از جدیدترین اشکال و شیوه‌های ارتکاب بزهکاری در جهان است. تروریسم در کنار استفاده از روش‌های سنتی خود با بهره‌گیری از فضای سایبر بزه‌دیدگان خود را انتخاب می‌کند. امروزه تأسیسات رایانه‌ای و مخابراتی در انجام امور روزمره و اجرایی کشور مانند امور بانکی، اتومبیل‌های اداری کنترل و نظارت‌های زیر ساختی در حوزه‌های صنعتی نظامی، بهداشتی و غیره همگام شده است. بر فضای سایبر است. زیرساخت‌های امنیتی و حیاتی کشورها به عنوان عمده‌ترین بزه‌دیدگان تروریسم سایبری بیشترین جذابیت و مطلوبیت را برای تروریست‌های سایبری دارند. در این کتاب با موضوع پیشگیری از بزه‌دیدگی تروریسم سایبری و حمایت از بزه‌دیدگان آن در ایران با تأکید بر مصادیق آن با توجه به ضرورت حمایت از بزه‌دیدگان این جرایم و همچنین با هدف تعیین کنش‌های موجود در حمایت از این بزه‌دیدگان و با روش توصیفی و تحلیلی مشخص به این نتیجه رسیدیم که در کشور ایران بیشترین تأکید بر پیشگیری‌های کیفری از بزه‌دیدگی ناشی از جرایم تروریسم سایبری است در حالیکه توجه بر روی سایر شیوه‌های پیشگیری و از جمله پیشگیری وضعی در این خصوص بسیار ضروری است. در سطح کاربران خانگی و اداری معمولی و شرکت‌ها به خاطر هزینه‌بر بودن پیشگیری وضعی و استفاده از سیستم‌های امنیتی پیشرفته پیشگیری وضعی مناسب کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. در خصوص حمایت از بزه‌دیدگان تروریسم سایبری، حمایت‌های مادی برای جبران خسارات وارده به آنها و همچنین حمایت‌های عاطفی و معنوی مورد توجه قانون‌گذار ایران قرار نگرفته است.

مقدمه

با توجه به رشد روز افزون دانش بشری در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات و همچنین درگیر شدن هر چه بیشتر جوامع به استفاده از این ابزارها و پیشرفت‌های دیگری که در اثر به کارگیری آنها حاصل شده به مراتب جوامع بشری آسیب‌پذیری‌های بیشتری پیدا کرده‌اند نقش مهم رایانه و اینترنت و تغیب مج‌مان و تروریست‌ها برای استفاده از آنها به عنوان یک ابزار مناسب برای حمله به اهداف امنیتی قابل انکار است. این تغییر در شیوه‌های تروریسم از شیوه سنتی به شیوه‌های الکترونیکی به یک ارزش‌گ‌ترین چالش‌های جوامع مدرن تبدیل شده است. اتصال هر چه بیشتر شبکه‌های رایانه‌ای گ‌تون در سراسر جهان و قرار گرفتن حجم بیشتری از اطلاعات ارزشمند بر روی این شبکه‌ها، بن‌اب‌ایت رایانه‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای را به عنوان اهداف حملات تروریستی سایبری هرچه بیشتر ساخته است. بنابراین روز به روز انگیزه مهاجمین احتمالی برای آغاز حمله علیه اهداف سایبری افزوده می‌گردد. انگیزه‌های اقتصادی صنعتی و نظامی در این میان از همه چشمگیرتر به نظر می‌رسند. بارزترین ویژگی فضای سایبر، دسترسی‌پذیر ساختن سریع با حداقل هزینه کلیه اطلاعات آنلاین است که بسیاری از نمونه‌های آن را در تارنماهای شبکه جهانی اینترنت شاهد هستیم این دسترسی‌پذیری برای همگان فراهم آمده و هیچ‌گونه تبعیضی اعمال نشده است. با وجود این شرایط به نظر می‌رسد در متزلزل شدن برخی مفاهیم حساس و اساسی به ویژه امنیت تردیدی باقی نمانده باشد. امنیت همانند فضای سایبر، آن‌قدر انعطاف‌پذیر است که در هر سطح و کیفیتی معنا و کاربرد خود را حفظ می‌کند.

آن دسته از تهدیدکنندگان که در این کتاب مورد توجه قرار گرفته‌اند تروریست‌هایی هستند که صرف‌نظر از ماهیت و اهداف اقداماتشان نتایج زبان باری به جای می‌گذارند. معمولاً آنها نقاط حساس و حیاتی جوامع را هدف قرار می‌دهند تا اساسی‌ترین ضربات را به دشمنان خود وارد کنند و با توجه به ماهیت شبکه‌های اینترنتی که در دسترس همگان قرار دارد اهداف و نتایج فعالیت‌های خود را در عرض کوتاه‌ترین زمان در سطح جهان اطلاع‌رسانی کنند (نژادسلمانی، ۱۳۸۹: ۱۳۴). البته سهولت و کم هزینه بودن ارتکاب این اقدامات نیز از اهمیت قابل توجهی برخوردار است لذا این گروه‌ها همواره به پیشرفته‌ترین ابزارها برای رسیدن به اهداف شوم خود می‌پرهیز هستند. با اینکه پیشینه اقدامات تروریستی به اندازه عمر بشر طولانی است اما نه تنها هیچ‌گاه درباره آن اتفاق نظر وجود نداشته، بلکه معانی بعضاً متعارضی به آن نسبت داده شده است. در این ابطه عده‌ای آن را تاکتیک و دیگران استراتژی دانسته‌اند. برخی آن را جنایت و گناهی نابخشودنی و گروه‌های وظیفه الهی و واکنش موجه به ظلم و ستم برشمرده‌اند. در هر حال قدر مسلم این است که تروریسم ابزاری برای رسیدن به هدف است. در این راستا کارشناسان، تروریسم را این گونه تعریف کرده‌اند: «است ارتکاب هدفمند خشونت یا تهدید به آن به منظور ایجاد وحشت و یا رفتار مقهورانه در قربانیان یا در ناظران آن عمل با تهدید» (طیب، ۱۳۸۴: ۳۴). اما دغدغه اصلی تمامی مخاطبان این تئوریست‌ها، استتاک خسارات سنگین و بعضاً جبران‌ناپذیر مالی و جانی است آن هم از جانب کسانی که به خوبی برای این نقش آفرینی کرده‌اند و حتی حاضرند برای رسیدن به اهدافشان از ارزشمندترین سرمایه‌شان یعنی جانشان بگذرند؛ لذا ایستادگی در برابر یا به حداقل رساندن خساراتشان بدون برنامه‌ریزی اصولی و راهبردی نه تنها نتیجه‌بخش نیست؛ ممکن است منجر به تشدید این گونه اقدامات نیز بشود. آن چه در این راستا بیشتر مورد توجه قرار دارد بزه‌دیده است. بزه‌دیده کسی است که به دنبال رویداد یک جرم آسیب و زیان و آزار می‌بیند.

در این خصوص باید با همدردی و احترام و عزت و شرف انسانی با قربانیان جرایم تروریستی رفتار کرد. آنها حق دارند به خاطر لطمه‌ای که دیده‌اند و به صورتی که در قانون مقرر شده است به سازوکارهای اجرای عدالت و جبران غرامت فوری دسترسی داشته باشند. به این منظور که قربانی بتواند به جبران غرامت خود دست یابد باید سازوکارهای قضایی و اجرایی را نیز مقرر و تقویت نمود. تجربه در بسیاری از کشورها نشان داده است که یک راه مؤثر برای رسیدگی به نیازهای متعدد قربانیان جرایم تروریستی به خصوص این نوع خاص از تروریسم، وضع برنامه‌هایی است که حمایت اجتماعی روان‌شناختی عاطفی و مالی را فراهم سازند و در حیطه ریادگی اجتماعی و عدالت کیفری به طور مؤثر به قربانیان کمک کنند بعضی کشورها علاوه بر مزاراتی که به قربانی اجازه می‌دهد علیه مرتکب جرم اقامه دعوی کند قوانینی را وضع کرده‌اند که حق قربانی برای جبران خسارت و شرکت در جلسات دادرسی را به رسمیت شناخته‌اند؛ این امکانات باعث بازشناسی درد و رنج قربانی می‌شوند (تمامیان، ۱۳۹۱: ۱۷۸) با توجه به اهمیت پرداختن به تروریسم سایبری سؤال اصلی این کتاب این است که راه‌های پیشگیری از تروریسم سایبری را حمایت از بزه‌دیدگان آن در ایران کدامند؟ همچنین اصلی‌ترین و مهم‌ترین سؤالاتی که مؤلف در پایان پاسخ به آنهاست به شرح زیر هستند:

- چه روش‌هایی در جهت حمایت از بزه‌دیدگان تروریسم سایبری در حقوق کیفری ایران وجود دارد؟
- کدام راهکارهای پیشگیری از بزه‌دیدگان تروریسم سایبری در حقوق کیفری ایران وجود دارد؟
- مقررات کیفری ایران در خصوص حمایت از بزه‌دیدگان تروریسم سایبری و پیشگیری از آن تا چه حد پاسخگو است؟